

Beyond Intuition – Beyond Evidence

■ Noor van Gils

Noor van Gils is werkzaam bij de Vereniging Hogescholen/ programma 10voordeleraar.
Emailadres: gils@10vdl.nl

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een gesprek met prof. dr. Cees van der Vleuten, voorzitter Raad voor Kwaliteitsborging landelijke kennistoetsen lerarenopleidingen. Het artikel beschrijft het programma 10voordeleraar als een praktijkvoorbeeld van een bottom-up aanpak

Ooit Beyond Intuition gelezen? De inaugurerende rede van prof. dr. Cees van der Vleuten, uitgesproken in 1996 bij zijn aantreden als professor Onderwijsontwikkeling & Onderwijsresearch aan de Universiteit van Maastricht. Sinds zijn belofte is hij een onvermoeibare ambassadeur voor probleem gestuurd onderwijs, programmatisch toetsen en een bottom-up aanpak. Een voorbeeld van zo'n bottom-up aanpak, is de totstandkoming van de landelijke kennistoetsen lerarenopleidingen onder de naam 10voordeleraar. Cees van der Vleuten was tot voor kort voorzitter van de bij dit programma horende onafhankelijke Raad voor Kwaliteitsborging.

Probleem-gestuurd onderwijs: vertaal wat nodig is in het beroep naar hoe je opleidt, dat beklijft beter.

Programmatisch toetsen: ga uit van een holistische benadering en zorg dat toetsing dicht op het onderwijsproces zelf zit, voorkom losse 'hurdles' en vergeet niet dat voor studenten het toetsprogramma in feite het curriculum is.

Gedragverandering' raakt Cees van der Vleuten intrinsiek. De studie psychologie was hem dan ook op het lijf geschreven, het intensief

begeleiden van het onderwijs naar probleem gestuurd onderwijs en programmatisch toetsen de afgelopen veertig jaar ook. Gedragverandering bij degenen die daadwerkelijk aan de slag gaan met een nieuw onderwijsconcept, is de sleutel tot succes. Met andere woorden: besef dat de mensen uit het domein zelf het verschil maken, dat is de kern van een bottom-up aanpak.

Vandaar dat hij het besluit van de hogescholen met een lerarenopleiding om landelijke toetsing (en daarmee landelijke borging) in eigen beheer ter hand te nemen sterk heeft gepropageerd. De afgelopen vijf jaar heeft hij als voorzitter van de Raad voor Kwaliteitsborging Landelijke Kennistoetsen ook daadwerkelijk gezien dat landelijke samenwerking een bottom-up proces en – inderdaad – een proces van gedragsverandering is.

Lerarenopleiders moesten – buiten de grenzen van de eigen hogeschool – toetsvragen maken, elkaar bevragen, feedback geven. Het ging niet alleen om vrijblijvend uitwisselen, maar gezamenlijk en professioneel werken aan een landelijk eindproduct, waarbij zij voor de kwaliteit en de lokale inbedding in het onderwijs de verantwoording dragen. Eerst schoorvoetend en zeker niet zonder weerstand. Waarom het gevaar lopen de profilering van de eigen

hogeschool in de waagschaal te stellen voor een landelijke kennisuitwisseling of samenwerking? Wat hielp was de ondersteuning met statistische gegevens (studentenscores zijn daarmee onderdeel van het kwaliteitsproces), normering van de landelijke toets door of deelname aan inhoudelijk deskundige docenten, validering door externen (van toetsvragen, toetsen en kennisbases) en landelijke nulmetingen en verslaglegging (peer-review). De hele ondersteuning is een goede manier gebleken voor professionals om op basis van evidence-based-gegevens persoonlijke overtuigingen en ervaringen aan te scherpen (toetst deze vraag/opdracht werkelijk wat ik wil meten, is de vraag/opdracht/het onderwerp relevant, waarom beantwoordt het merendeel van de studenten deze vraag fout, terwijl ik dacht dat ze dit wel zouden weten etc.) of er juist afscheid van te nemen. Beyond intuition dus.

Deze werkwijze is op de lange termijn vele malen efficiënter in uren en kosten dan een individuele aanpak. Cees van der Vleuten geeft aan dat de waarde van de totstandkoming van landelijke producten (in dit kader onder de naam 10voordeleraar, maar zeker niet daartoe beperkt) niet moet worden onderschat – en uniek in Europa is.

Tegelijk erkent hij dat er dingen ook anders hadden kunnen worden vormgegeven. Het is vooral jammer dat het nog niet gelukt is de landelijke kennistoets als een geïntegreerd onderdeel van het totale toetsprogramma te zien. Bijvoorbeeld als een kennistoets die onderdeel is van hoe met behulp van toepasingsvragen studenten probleemoplossend vermogen bij te brengen. Het creëren van eigenaarschap is vanuit die kant bekeken helaas maar partieel geslaagd. Bij de inter-universitaire voortgangstoets geneeskunde (iVTG), eveneens een toets met meerkeuzevragen, is dat wel het geval. Het lijkt er op dat de toetsprogramma's nog te veel bestaan uit individueel te nemen hordes met daarnaast

Deze werkwijze is op de lange termijn vele malen efficiënter in uren en kosten dan een individuele aanpak

een horde van buitenaf (de landelijke toets), in plaats van een toetsprogramma waarbij ook voor de student duidelijk is dat het halen van het totale toetsprogramma je bekwaam maakt voor het beroep en niet het halen of juist niet halen van een afgebakend onderdeel. Het signaleren waarom een student een onderdeel wel of niet haalt en de begeleiding daarin zijn van belang. Hij begrijpt dat tijd en ondersteuning in het verder integreren van de landelijke kennistoets in het totale toetsprogramma mogelijk een rol spelen. Deep down hoopt Cees dat lerarenopleidingen van hogescholen (alsnog) bereid zijn onderlinge resultaten intensief te vergelijken en te ontdekken waarom ze (afwisselend) succesvol of minder succesvol zijn. Interessant zou zijn veronderstellingen als 'wij als hogeschool hebben meer instroom vanuit het mbo en hebben daarom meer studenten die zakken voor de landelijke

kennistoets' aan een gedegen onderzoek te onderwerpen. Naast een bottom-up aanpak, is het werken met evidence-based-data een belangrijk uitgangspunt, benadrukt Cees.

Terug naar de landelijke kennistoets lerarenopleidingen. Wat zou de volgende stap in de ontwikkeling kunnen zijn? Inmiddels is er met de tijd en effort van vele lerarenopleiders een grote schat tot stand gebracht. Een itembank met voor zestien vakken een grote hoeveelheid toetsitems. Het grootste gedeelte van deze vragen is inmiddels voorzien van student-scores en daarmee psychometrische waarden. Cees herhaalt: studenten zijn daarmee onderdeel van het kwaliteitsproces. In feite is inhoud en statistiek bij elkaar gebracht. Wat wellicht houtje touwtje is begonnen, is een kwalitatief goed middel - let wel: een van de middelen - gebleken om gezamenlijk een onderdeel van het eindniveau te borgen. Een volgende stap zou kunnen zijn minder van toets naar toets te werken, maar in te zetten op een functioneler/flexibeler gebruik van de itembank. De exacte gedaante daarvan is een ontwikkeling waarin het nemen van kleine stappen, het meenemen van alle betrokkenen en het zorgvuldig onderhouden van de itembank blijvend van belang zijn. Hij hoopt dat de inbedding in het totale toetsprogramma een van de resultaten zal zijn, naast een verdere uitbouw van professionele afstemming tussen het onderwijsproces en professionele toetsing.

Cees van der Vleuten heeft het hbo ervaren als innovatief en hij heeft er dan ook alle vertrouwen in dat lerarenopleidingen Beyond Intuition kunnen werken. Hij hoopt naast zijn intensieve betrokkenheid bij opleiden in de gezondheidszorg om die reden ook bij de lerarenopleidingen betrokken te kunnen blijven. Als lid van de Raad voor Kwaliteitsborging bij het programma 10voordeleraar zal hij deze processen met belangstelling blijven volgen. Gedragsverandering is een taai proces, maar hij is nog lang niet klaar met inspiratie opdoen voor een volgende rede. Titel? Hij denkt aan "Beyond Evidence". Zou evidence alleen dan toch niet genoeg zijn? ■

Meer lezen:

- Inaugurale rede Beyond Intuition, 1996, uitgesproken door prof. dr. Cees van der Vleuten in 1996 bij zijn aantreden als professor Onderwijsontwikkeling & Onderwijsresearch aan de Universiteit van Maastricht. <https://www.ceesvandervleuten.com/publications/research-education>
- Programmatisch toetsen: <https://www.ceesvandervleuten.com/publications/Programmatic-assessment>
- Vijf jaar landelijke kennistoetsen bij de lerarenopleidingen, september 2018, <https://www.10voordeleraar.nl/programma/raad-voor-kwaliteitsborging>

Gesignaleerd

Examinatoren

Zonder examinatoren kunnen we niet – ze zijn broodnodig en ze worden door DUO en het College voor Toetsen en Examen zeer gewaardeerd. De inzet, de verscheidenheid aan kandidaten – als examiner mag je wel een lenige geest hebben om steeds maar weer je te verdiepen in een andere kandidaat. En die lenige geest hebben ze, echt waar.

Uit: Joekboek, pg. 9